

Årsberättelse 2007
Murberget, Läns museet Västernorrland

Innehåll	3
Landsantikvarien har ordet	4
Access till Murberget	7
Aktuella projekt	8
Utställningar och program	12
Barn och ungdom	14
Friluftsmuseet	17
Kulturmiljövård	20
Föremål och konservering	25
Arkiv och dokumentation	27
Databaser och IT	29
Kommunikation	30
Hemslöjdskonsulenterna	31
ABM Resurs	32
Besöksstatistik	34

ÅRSBERÄTTELSE 2007

© Murberget, Länsmuseum Västernorrland,

Härnösand 2008

ISSN: 1651-07047

ANSVARIG UTGIVARE: Bengt Edgren

REDAKTÖR: Gunnel Boström

FOTO: Björn Grankvist, Samir Husein, Anne Hagström

GRAFISK FORM: Christina Sollén

TRYCK: Hemströms Tryckeri, Härnösand.

Framsida: Museitekniker Per Ahlenius sätter upp den nya logotypen på fasaden.

Baksida: Murbergets pedagoger Sara Öhman, Maria Nordlund och Richard Scholz i 1940-tals kostymer.

Landsantikvarien har ordet

Att vårda och förvalta är en viktig och ansvarsfull del av läns museernas gemensamma uppdrag. Samtidigt har det med åren blivit allt viktigare att utveckla och förnya vår verksamhet, men också att profilera oss gentemot det omgivande samhället. Sett i det perspektivet har 2007 i många avseenden varit ett betydelsefullt år.

Delar av den gamla basutställningen har byggts om. Bengt Lindströms sju monumentala Asagudar har blivit ett nytt och uppskattat inslag i vårt utbud. Utställningen med denna i alla avseenden stora konst invigdes i maj, glädjande nog i närvaro av konstnären. Detta är läns museets första naturliga sätt att ta ansvar för och visa upp den enastående donation av Bengt Lindströms konstnärskap vi nu erhållit.

I augusti invigdes den nya utescenen på friluftsmuseet inför en stor och entusiastisk publik. Läns museets arkitekt Gunnar Mattsson har än en gång lyckats med att på ett raffinerat sätt förena vår egen tids arkitektur med Murbergets äldre bebyggelse. Detta vackra tillskott är efterlängtat och kommer att innebära stora möjligheter att utveckla och bredda programverksamheten under sommarhalvåret på friluftsmuseet.

Vi har sjösatt en ny grafisk profil och tagit tillbaka Murberget i vårt namn. Från och

med oktober 2007 heter vi Murberget, Läns museet Västernorrland. Lokalt har museet alltid kallats Murberget och namnet beskriver också var vi finns i Härnösand. Med en ny logotyp, ett modernt typsnitt i en ny färgställning blir vi nu tydligare i vår marknadsföring.

Samtidigt tog vi en ny hemsida i bruk. Vår webbplats har blivit en allt viktigare del i vår kommunikation med omvärlden. Den har utformats för en utökad dialog mellan besökare och museum bland annat med möjligheten att ställa frågor som besvaras av museets personal. Den som så önskar kan även kommentera utställningar, artiklar och annan information som finns utlagd på hemsidan. Kontakten med våra brukare är viktig. Utvecklingen av vår hemsida innebär därför en välkommen förbättring.

Det finns fler sätt att få kunskap om vad våra besökare tycker om det vi erbjuder. För att få ett bättre underlag för kommande vägval och prioriteringar har vi sommaren 2007 genomfört en enkät med frågor till besökarna. De har berättat vad de tycker om museet, vad de upplever som goda upplevelser och vad som kan bli bättre. I slutrapporten finns uppskattande omdömen men även kritik och en lång rad mycket konkreta förslag till förändringar och förbättringar.

gar. "Önskar att det fanns en smörgås som var gjord på grovt rågbröd", är en av många kommentarer som understryker betydelsen av möjlighet till förtäring. Samma ämne kan ges följande poetiska kommentar. "Att sitta ute i halvskugga vid en gammaldags trädgårdsmöbel och njuta av de goda kakorna till kaffet."

Ett annat sätt att få perspektiv på den egna verksamheten är att se hur andra museer arbetar. Den personalresa till Norge och Trondheim vi genomförde under hösten gav oss möjligheten att tillsammans se ett norskt regionalt museum med många likheter till Murberget. Vi togs emot på ett storartat sätt av kollegorna på Sverresborg i Trondheim, besökte som nutida pilgrimer Nidarosdomen och avslutade med ett besök i ett fångläger från andra världskriget i Falstad norr om Trondheim, en påminnelse om brutala förbrytelser mot mänskligheten utförda så nära oss i tid och rum.

Än mer näraliggande brott av en annan dignitet utgör de senaste årens uppmärksammade kyrkostölden i Härnösands stift. Den skyldige tjuven har nu fått sin dom. Som en epilog på denna stöldhärvas oväntade utgång kunde läns museets chefskonservator och stiftsantikvarien dagarna före jul från Teneriffa hämta hem och inför ett stort pressuppbåd på läns museet packa upp ytterligare ett tjugotal återbördade stulna föremål, varav flera medeltida skulpturer. Nu återstår det upprörande faktum att

det medeltida relikskrinet från Ullångers kyrka fortfarande befinner sig på ett statligt spanskt museum i Madrid. Det är ett krav att de överläggningar riksantikvarieämbetet för med våra spanska kollegor måste leda till ett återlämnande av skrinet till Väster-norrland och Ullångers församling.

Bengt Edgren, landsantikvarie

Access till Murberget

Access är ett nationellt sysselsättningsprojekt inom kulturområdet. Genom bidrag från Kulturrådet har personal kunnat anställas för att göra kulturarvet mer tillgängligt för allmänheten. För Murbergets del har Accessprojektet bidragit till att ett tiotal personer kunnat anställas under 2007.

Här är några exempel på resultatet av Accessprojektet på Murberget:

12 000 FÖREMÅL ÄR INVENTERADE OCH REGISTRERADE

Arkeologiska föremål, vapen och litografier i Lindströmstiftelsens donation är de samlingar som vi jobbat mest med.

4 500 FÖREMÅL ÄR FOTOGRAFERADE

Bilderna är inlagda i föremålsdatabasen.

60 FÖREMÅL FOTOGRAFERADE I 3 D-TEKNIK

Vi presenterar 3 D-bilderna som månadens föremål på Murbergets nya webbplats.

419 POSTER ÄR INLAGDA I ARKEOLOGISK DATABAS I NORRLAND, ADIN.

För Västernorrland innebär detta en ökning med 160 % !

441 POSTER ÄR INLAGDA I REGISTRET ÖVER RAPPORTER

Dessutom har 69 % av rapporterna digitaliserats. I registret finns främst arkeologiska och bebyggelseantikvariska rapporter.

40 HYLLMETER I ARKIVET ÄR ORDNADE OCH FÖRTECKNADE

Just nu pågår arbete med att lägga in arkivmaterialet i Klara arkivinformationssystem, med sikte på att göra arkivet sökbart via museets webbplats.

4 075 BÖCKER ÄR INLAGDA I LIBRIS

Dubbelt så många av böckerna i Murbergets bibliotek nu är sökbara.

EN NY WEBBPLATS FÖR MURBERGET

Nu finns möjlighet att samsöka bland föremål, fotografier, litteratur och folkminnen. Dessutom presenterar vi utvalda föremål tredimensionellt.

KULTURARV VÄSTERNORRLAND HAR FÅTT NY FORM OCH NYA SÖKFUNKTIONER

I mars 2008 öppnar nya Kulturarv Västernorrland, en portal för Västernorrlands digitala kulturarv. Murberget driver portalen tillsammans med Länsbiblioteket Västernorrland och Landsarkivet Härnösand.

VÅGA FRÅGA

Under sommaren startade en ny funktion som kallades "Våga fråga". Tanken var att ge besökarna en chans att möta oss som arbetar på Murberget. Under hösten flyttade verksamheten in i museet. Projektet ska utvärderas för att avgöra om det ska bli en permanent del av verksamheten.

Aktuella projekt

Murberget samarbetar ofta med andra institutioner och myndigheter – både i och utanför länet. Här följer några exempel på projekt som läns museet engagerat sig i under året.

QUARTET IN RESIDENCE

Weberkvartetten är museets "Quartet in Residence". Projektets signum är gränsöverskridanden både vad gäller musik- och konstformer.

Eftersom kvartetten arbetar med utgångspunkt från museets utställningar blir repertoaren bred och ovanlig. Kvartetten gör ofta Europa- och Sverige premiärer på verk. Projektet har också inneburit flera uruppföranden och beställningsverk av dagens svenska tonsättare.

Projektet är ett samarbete mellan Murberget, Weberkvartetten, Musik i Västernorrland och stöds av Kulturrådet.

AFRIKANSK-SVENSKA MUSEIPROGRAMMET

Murberget har sedan 1989 deltagit i det afrikansk-svenska museinätverket Samp. För tillfället medverkar Murberget i projektet "Kustnära fiske" tillsammans med Stiftelsen Mannaminne i Häggvik och med Musée de Medicine Traditionelle i Nouakchott, Mauretanien. Projektet som handlar om

kustfisket i våra respektive länder går nu mot sitt slut. I november invigdes en relief i trä av konstnären Anders Åberg på Mauretaniens Nationalmuseum. Den föreställer byggnader och båtar, typiska i färg och form för Västernorrland och Mauretanien.

Under perioden 2005–2008 är Murbergets chef Bengt Edgren en av sex invalda medlemmar i Samps Executive Committee. En viktig del i uppdraget är att sprida information om Samp bland kollegor i Sverige och att stärka den svenska närvaron i nätverket.

INVANDRARE BEKANTAR SIG MED SVENSK NATUR

Vad får man göra i naturen? Finns det några farliga djur? Och kan man äta de där bären? Tanken med projektet är att ge invandrare länsbor en möjlighet att komma ut i naturen och lära sig mer om växter, djur och allemansrätt. Förhoppningen är att deltagarna ska få en känsla för kulturlandskapet, bli bekanta med lokala traditioner och komma i kontakt med föreningsliv kopplat till naturen. Projektet har genomförts i samverkan med Härnösands folkhögskola, Härnösands gymnasium och Härnösands kommun.

KNOWLEDGE MANAGEMENT SYSTEMS IN MUSEUMS

Murberget deltar i forsknings- och utvecklingsprogrammet KMM. Tanken med projektet är att förbättra museernas presentation av samlingar, fotografier och arkivmaterial på nätet. Hittills har innehåll i databaserna i stor utsträckning varit antikvariers texter avsedda för kollegor och forskare. Den information som visats har varit i små fragment och sällan satta i ett sammanhang. Inom KMM-projektet ska informationen förpackas och föras samman så att historiska skeden och kunskap om det förflutna blir lättare att förstå för allmänheten. Under det gångna året har Murberget varit projektägare för delprojekten "Regionala portaler" och "Kartsök".

Parterna i programmet är Uppsala universitet med Museum Gustavianum och Institutionen för informationsvetenskap, Murberget Länsmuseum Västernorrland, Stockholms läns museum, Länsmuseum Halmstad, Västergötlands museum, Luleå tekniska universitet, Hemslöjdsföreningen Sörmland, Infografic Systemutveckling AB och META - Kunskap om kunskap.

I SKUGGAN AV EN FÄSTNING

Under hösten 2006 och våren 2007 genomförde länsmuseum ett dokumentationsprojekt om livet och verksamheten i och kring försvarsanläggningen Hemsö Fästning. Anläggningen byggdes på 1950-talet för att försvara industrierna längs Ånger-

manälven samt Härnösands hamn mot fiendtligt anfall från havet. 1998 förklarades Hemsö Fästning som statligt byggnadsminne. Sedan sommaren 2005 är fästningen ett populärt besöksmål för turistnäringen. Dokumentationsprojektet har syftat till att samla kunskaper och ögonvittnesskildringar om den epok som populärt brukar kallas "det kalla kriget".

INEXTEX-INNOVATIVE EXCHANGE OF KNOWLEDGE, EXPERIENCES AND METHODS BASED ON CULTURAL HERITAGE OF TEXTILE

Nu skall slöjdare i Ungern, Rumänien, Estland och Västernorrland lära känna varandra och det textila arvet i de olika regionerna. Dessa möten och samarbeten med formgivare skall inspirera till nya produkter. Det är grundtanken i ett EU-projekt som startade den 1 december 2007 och pågår till sista november 2009. Förutom Murberget Länsmuseum Västernorrland ingår länsmuseum och landsting i Somogy, Ungern och Cuic, Rumänien samt Muhu Muuseum, Estland. Projektägare är Landstinget Västernorrland.

VANDRINGSLEDER I VÄSTERNORRLAND

Under hösten har ett projekt pågått vars syfte har varit att inventera länets vandringsleder. En person har varit projektansvarig för att undersöka vilka vandringsleder som redan finns och vilka nya som kan bli aktuella. Projektet är ett samarbete mellan landstinget, länsstyrelsen, Härnösands Stift och Murberget.

Utställningar

STORA HALLEN

Ulrica HV
11 november 2006 – 21 januari 2007

Y-salong
24 februari – 15 april

Urval
12 maj – 10 november

Sjömärken
8 december 2007 – 30 mars 2008

GALLERIET

Indiankulturer bortom horisonten
16 december 2006 – 18 februari 2007

Fjäril vingad
5 maj – 2 september

Människor i norr
10 november 2007 – 2 mars 2008

KAMMAREN

Återkomsten
22 december 2006 – 18 mars 2007

Ronja Rövardotter
6 oktober – 6 januari 2008

LILLA GALLERIET

Asagudar
5 maj – 30 januari 2011

FRILUFTSMUSEET

Moderna troll
16 juni – 7 oktober

FILM / KONSTFILM

Fem filmer av Björn Perborg
21 januari – 22 februari

Oxelvägen 7
18 mars – 15 april

Att vara hemma här
15 september – 21 oktober

A Heart from Jenin
FN - dagen 24 oktober

Utställningar och program

LINDSTRÖM I JÄTTEFORMAT

På Murberget finns världens största samling av Bengt Lindströms konst. Sedan i maj 2007 visar vi hans över tre meter höga målningar av sju asagudar. Med kraftfulla penseldrag

och karakteristiska färger har Bengt Lindström tolkat Loke, Frej, Ymer, Oden, Tor, Balder och Okänd Gud. Utställningen "Asagudar" kommer att stå kvar i ytterligare tre år.

Bengt Lindström under en TV-inspelning i utställningen med hans Asagudar.

Y-SALONG UNDERSÖKER DET DOLDA

När läns museet tog över den drygt 30 år långa traditionen med Y-salong var temat "Det dolda". De 32 medverkande konstnärerna, alla anknytning till länet, valdes ut av en jury. Y-salongen är en manifestation för länets konst, där olika generationer av konstnärer med olika uttryck och tekniker möts. Verk av utbildade konstnärer visas sida vid sida med verk av personer som har konsten som hobby. I anslutning till utställningen hölls också en temadag, då bland annat Lars Vilks och Per Nilsson diskuterade hur samtidskonsten ser ut.

PERSONLIGA URVAL

I utställningen "Urval" fick tre konstnärer fria händer att välja föremål ur museets magasin och arkiv. Lena Cronqvist och Ulf Trotzig riktade in sig på medeltida kyrkokonst. Margareta Klingberg fastnade för en sägen om en grupp samer som sägs ha blivit dödade av lokalbefolkningen i Myckelgensjö. Ulf Edberg valde föremål som han inte förstod vad de använts till. "Urval" innehöll också en del som producerats av estetelever från Västermalms Gymnasium i Sundsvall. Under hösten ägnades en dag till "Gallerikritik", där varje verk diskuterades av elever, lärare samt Murbergets pedagoger. Ytterligare fördjupning kring Urval gavs i ett seminarium med Peter Cornell under rubriken Konstnärliga perspektiv på museisamlingar.

FÖRNYELSE AV BASUTSTÄLLNINGARNA

Arbetet med att förnya museets basutställningar har påbörjats. Rustkammaren med sin höga säkerhet, har blivit en lokal för att visa valda delar ur museets samlingar. I Nävågjort har ässjan plockats ner och förvandlats till ett vackert utställningsrum för Bengt Lindströms Asagudar. Under hösten har utställningsarkitekten Björn Ed konsulterats för att ge förslag på hur vi ska förnya utställningarna som nu hunnit stå i 13 år.

LINNÉJUBILÉET

Även Murberget har uppmärksammat Linnéjubileet 2007. I maj öppnade utställningen "Fjäril vingad" och vid Åvike Herrgård sattes informationsskyltar upp om de fyra lärjungar och kollegor till Linné som har anknytning till länet. Dessutom bjöd Linnéåret på såväl föreläsningar som teater med naturen som tema.

Murberget har även haft ansvar för samordningen av Linnéjubileet i länet. Inom det landsomfattande projektet "Linné was here" har skyltar som satts upp i Hässjö och Njurunda.

Barn och ungdom

STRÅKKVARTETT OCH MÅLERI

Genom Weberkvartetten har barn och ungdomar i länet en unik möjlighet att bekanta sig med stråkmusik. I ett av årets program har kvartetten samarbetat med museets konstpedagog. Tillsammans genomförde de ett program i utställningen Asagudar. Mellanstadiebarn bjöds på visning, med berättelser från fornnordisk mytologi och samtal om Bengt Lindströms måleri. Därefter spelade Weberkvartetten nordisk musik av Aulis Sallinen. Avslutningsvis fick barnen göra en gemensam målning på ett stort papper, i grundfärger och med mycket färg och grova penslar. Kombinationen av musik och måleri uppskattades av lärare såväl som elever.

MÖTE MED LINNÉ

Museets pedagoger har i samarbete med Technichus genomfört ett program om Linné; Kulturhistoria på Murberget med utgångspunkt i Linnés lappländska resa har kombinerats med vetenskapligt inriktat arbete på Technichus. Gerestaskolan och Brännaskolan i Härnösand, som hade Linné som tema under året, fick besök i skolan av museets pedagoger. Eleverna fick träffa Linné samt lära sig mer om allt från matlagning till dans och leksaker. Två föreläsningar om Linné genomfördes även på Sundsvalls gymnasium.

HÖGSTADIELEVER GRÄVER PÅ RIKTIGT

Under försommaren undersöktes det skadade gravfältet vid Vangsta i Härnösand. Gerestaskolan är den skola som ligger närmast. Därför erbjöds skolans elever att vara med i de arkeologiska utgrävningarna. Alla klasser i årskurs åtta deltog i utgrävningarna som genomfördes under två intensiva veckor. Projektet kommer att avslutas under våren 2008 genom återbesök i skolan där eleverna får ta del av de analyser som gjorts på materialet samt se de konserverade fynden.

SKOLOR BLIR FORNFADDRAR

En plan för samverkan mellan länsmuseum, skola, hembygdsförening samt Örnsköldsviks museum har arbetats fram. Projektet kommer att bland annat utmynna i ett studiematerial för skolorna i Anundsjö samt en film om fornlämningarna i socknen.

FINSKA KRIGSBARN

Årets tidsresa på Murberget gick till prästgården och året 1944. I september detta år tog Härnösand emot 700 finska krigsbarn. Genom Hjälpkommittén för Finlands barn, placerades barnen ut hos olika familjer runt om i kommunen.

I tidsresan fick eleverna anta rollen som finska barn som just anlänt till staden.

Försedda med namnlappar runt halsen och kläder i 40-talsstil fick de följa med landshövdingefru Stattin på dagläger hos fru Wendela Hellman på Murberget.

Tillbaka i skolan hade eleverna i uppdrag att skriva ett brev till museet och berätta om hur det gick för deras finska alter ego. Under hösten det kommit fått flera både dramatiska och fantasirika berättelser hur det gick för de finska krigsbarnen.

BLAND RUMPNISSAR OCH VILDEVITTROR

I samband med utställningen med Ilon Wiklands originalillustrationer till Astrid Lindgrens bok, hölls sagostunder i utställningen för förskola och 6-årsverksamheten. Barnen fick titta på bilderna samt lyssna till kända och okända sagor av Astrid Lindgren. För årskurs 1-3 handlade det om folktrons väsen. I Ronja värld vimlar det av vildvittror, rumpnissar och grådvärgar. Men eleverna fick även bekanta sig med vittra, skogsrået och troll.

FÖREMÅL I URVAL

Utställningen Urval ingick under hösten i erbjudandet Buss på Museet. Klasserna kunde välja mellan fyra olika 30-minutersvisningar. Dessa fokuserade på teman i utställningen, som medeltida kyrkoskulpturer eller berättelsen om samemorden i Myckelgensjö. Klasserna kunde också välja en visning i samlingarna eller en workshop, där man genom korta gestaltande övningar närmade sig föremålen i utställningen och skapade berättelser kring dem.

POPULÄRT JULSTÖK

Veckorna före jul kunde barn i förskolan och 6-årsverksamheten vara med om en minitidsresa. I prästgården lackade det mot jul och barnen fick hjälpa till med peparkaksbak och julpyssel. Inför 1 advent dukades skådebordet upp i basutställningen Moderna tider. Här kunde elever i alla åldrar lyssna till hur man firade jul förr i tiden, innan jultomten och julgranen kom. Programmet är en av museets långkörare med både berättande, sång och lek.

OXELVÄGEN 7

Det konstpedagogiska projektet Spectra Studio med konstnären Ulrika Larsson kulminerade under våren. Under två helger kom ett filminspelningsteam till Härnösand för att tillsammans med gymnasieungdomarna i projektet spela in filmen "Oxelvägen 7". I filmen ställs barndomens vänskapsband mot behovet av att synas och bli bekräftad i ett gäng. Det var med stor entusiasm som vernissagepubliken tog emot filmen. Projektet fick också uppmärksamhet i media, bland annat med ett långt reportage i TV-programmet Sverige.

KONST I HEART OF HOCKEY

Under året har Murberget fortsatt satsningen på konstfilm. Filmerna har inte bara visats på Murberget utan även på andra platser i länet. Den 23 november intog konsten Swedbank arena och entréhallen fylldes med konstfilm, performance, musik och graffitimåleri. Det blev till en annorlunda

kväll där de som samlats till hockeymatch en trappa upp i huset kunde blicka ut över graffitimålaren Daniel Diaz i aktion samtidigt som Markus Lundgrens trio framförde improvisationer i en blandning av jazz och electronica.

Graffitimålaren Daniel Diaz målar under ett arrangemang i Swedbank arena.

Friluftsmuseet

EN EFTERLÄNGTAD UTESCEN

Årets stora händelse på Friluftsmuseet var uppförandet av en ny utescen, en luftig konstruktion i limträ och galvaniserat stål på grundläggning av betong. Den nya scenen erbjuder en yta på 115 kvadratmeter och med en takhöjd på 6 meter. En ny gräsyta med ca 500 sittplatser för publiken är också anlagd. Bygget har genomförts i ett EU-projekt med bidrag från Länsstyrelsen i Väster-norrland, Landstinget Väster-norrland och Härnösands Kommun. Utescenen kommer att bli en efterlängtat arena för olika publika arrangemang på Murberget.

EN HÄNDELSERIK SOMMAR

Stora arrangemang, förutom Midsommar, Allsång på Murberget och Internationella festen, var Hästens Dag och Medeltidsdagarna i samband med Olofsdagen. Två välbesökta katolska mässor hölls under sommaren. En hantverksdag med bland annat linberedning hölls i augusti och säsongen avslutades med tävlingen Murbergskäglan.

Band de mindre arrangemang kan nämnas föredrag med anknytning till Linnéjubileet, en samisk helg med temat Lapp-Jon en samisk spelman, samt en dag med lieslåtter. Flera kulturhistoriska arrangemang med medverkan av sommarpersonalen gjordes också, bland annat med temat Ångermanlandsgården i ett globalt perspektiv och

skolan och skolläraren som kunskaps- och kulturspridare under 1800 talet.

I prästgården var 1940-talsatmosfären och Wendela Hellmans födelsedagskalas som vanligt ett uppskattat inslag. Den vackra och rofyllda trädgården sköts av Härnösands trädgårdsodlarförening med den äran.

MODERNA TROLL I MURBERGSSKOGEN

Sommarens konstsatsning på friluftsmuseet bestod av Johan Svenssons Moderna troll, fyra skulpturer som placerats i utkanter av friluftsmuseet. Trollen var hybrider av sagans och medias bilder av det främmande och skrämmande, men även av det välbekanta. Med hjälp av en karta kunde besökarna gå på trolljakt, något som var mycket uppskattat bland barnen. Så kallade sagovandringar erbjöds också, där dramatiserade berättelser framfördes om varje troll.

RENOVERING I SAMEVISTENA

Upprustningen av museets samevisten har fortsatt med renovering av två stolpbodar och två njallor, en liten bod på en stolpe. En av njallorna har omtalats som en originalnjalla. Men det har varit svårt att påvisa vilken av de två det var, när båda var slitna och trasiga. Vid en undersökning av de magasinerade byggnadsrester i museets förråd, visade det sig att en mycket gammal

njalla i delar fanns där. Detta måste vara den omtalade originalnjallan från Arjeplog, inköpt till Murberget 1925. Den tillhörde fjällsamebyn och byttes ut mot en kopia för 50-60 år sedan. Nu var det alltså dags att renovera kopiorna och med originalnjallan som förebild, blev resultatet en mycket trovärdig kopia.

LUSTHUSET FRÅN FANTSKOG FÅR NY PLATS

När Banverket bygger ny järnväg förbi Murberget kommer lusthuset i Åvikeparken alltför nära den nya järnvägssträckningen. Lusthuset har därför monterats ner och fraktats upp till herrgården, där en ny plats har setts ut. Under 2008 kommer lusthuset att återuppföras i björkdungen bakom Åvike södra flygel och återfå det utseende det en gång hade.

PRÄSTGÅRDEN

I Prästgården har det påbörjade renoveringsarbetet fortsatt med ommålning av serveringsrummet. Elinstallationen har förnyats och kökets 40-talsspis är åter i funktion. Entréns Per Westman-dörrar har renoverats grundligt och sitter nu åter på plats. Nya ledningar för vatten och avlopp är anslutna och finns nu inne i källaren, för att senare anslutas till diskbänk i kök och toalett i farstun.

KONSERVERING

Väggarna i Rysstugans entré målats med limfärg. Samtliga väggfält på andra vånin-

gen i Åvike herrgård har konserverats och kakelugnarna har fått en första genomgång med rengörning och framtagning av originalglasyr där denna varit övermålad. Retuschering av kakelugnarna är påbörjad. Två limfärgstak har målats om.

Småpigor vid Ångermanlandsgården.

Kulturmiljövård

VÄLBESÖKT UTGRÄVNING I VANGSTA

Gravfältet i Vangsta, i utkanten av Härnösand, skadades år 2003 av markberedning. Under sommaren har gravfältet undersökts och restaurerats. Utgrävningen fick stort intresse i tidningar, lokalradio och hos allmänheten. De första fyra veckorna hölls välbesökta visningar på kvällstid. Antal besökare under utgrävningstiden var ca 250 personer, årets arkeologidag inräknad.

Fyra gravar undersöktes. Alla gravarna är brandgravar, men i övrigt olika i konstruktionen. En grav överraskade med att vara kallmurad och ha resta hörnstenar. Dateringen för de undersökta gravarna kan utifrån fynden preliminärt sägas vara folkvandringstid-vikingatid.

Motorcykelklubben Albatross, som ligger granne med gravfältet, har tagit över skötseln av fornlämningen.

KAPELLPLATS OCH GÅRDSLÄMNINGAR PÅ HEMSÖN

Murberget genomförde för andra året en arkeologisk kursundersökning på Hemsön i samarbete med Skärgårdsföreningen, Hemsö If, Härnösands släktforskare och Hemsö församling. En kapellplats och en gårdslämning från historisk tid undersöktes. Förutom fältarbetet har kursdeltagarna även sökt material i arkiv och fått fram nya uppgifter.

Vid undersökning påträffades en husgrundsterrass med lämningar av ett spismursröse. Tidigare har endast ekonomibyggnader varit kända inom lämnningen. Huset som stått på husgrundsterrassen är troligen från 1500-1600-talet. En del kursdeltagare har sökt efter detta gårdsläge i ca 20 års tid. Resultaten ger upphov till nya intressanta frågor, bland annat eftersom det enligt de hittills kända skriftliga källorna, inte ska ha bott någon person på platsen under tidigt 1600-tal.

NYA FYND I STYRESHOLM

Styresholms medeltida fäste ligger direkt vid Ångermanälvens strand som eroderar. Därför har en förundersökning genomförts för att ge svar på vad som finns inom de hotade delarna av fornlämningen. Detta för att bättre kunna se vad som går förlorat vid fortsatt erosion och föreslå åtgärder för fortsatta insatser och vård av området.

Raskanten ut mot älven och ett mindre schakt dokumenterades. Resultaten visar att skeendena på Styresholm är mer komplicerade än vad som tidigare har antagits. Bland annat kunde flera faser dokumenteras. Efter en brand har ytan röjts av och därefter har jordmassor påförts och det finns spår efter ytterligare en brand. Ett antal armborstpilar påträffades. Sammantaget visar detta att stridigheter har ägt rum

Medlemmar i motorcykelklubben Albatross vid fornlämningen i Vangsta. ►

vid Styresholm. Det finns inga historiska källor som beskriver sådana händelser.

EN HÖVDING I PARA

Murberget har undersökt två järnåldersgravar i Para, Sånga socken. Undersökningen genomfördes som en kurs i samarbete med intresserad allmänhet, två hembygdsföreningar och Sollefteå museum. Anledningen till att undersökningen kom till stånd var att gravarna som låg på nipkanten höll på att rasa ner i Ångermanälven på grund av erosion. Den ena av gravarna var mycket fyndrik. Här hittades en guldring, agrafer, häktesspännen, spelbrickor, björnfalanger, bronsnålar, en bennål, en ornerad kam, och bronsföremål. Helt säkert är det en hövding som vilat här.

MODERNA MATERIAL

Tiden efter andra världskriget innebar en expansiv period i svensk historia. Nu är byggnader från denna epok i stort behov av renovering. "Vårt moderna kulturarv" är en informationskampanj som riktar sig till kommunernas fastighetsförvaltare, byggnadskontor och underhållsansvariga i allmännyttiga bostadsbolag i länet. Tanken är att informera om några moderna material som plast och betong och hur dessa bäst ska underhållas. Förhoppningsvis kommer därmed fler miljöer från 1940-, 50- och 60-talen att få behålla sin ursprungliga karaktär. Projektet är finansierat med bidrag från Länsstyrelsen i Västernorrlands län och ingår i kampanjen "Efterkrigstidens

miljöer och minnen", länets del av det nationella projektet "Det moderna samhällets kulturarv".

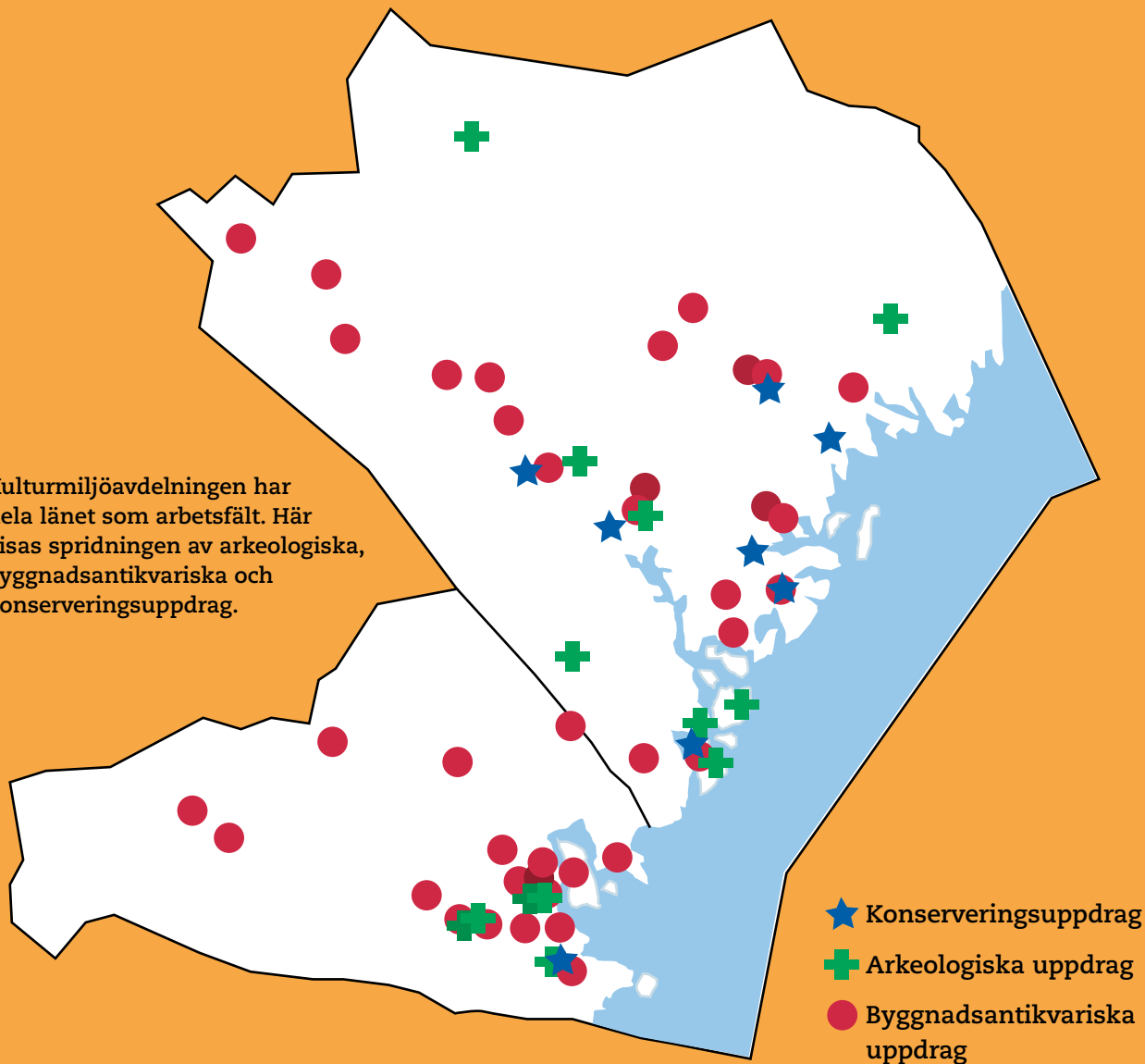
RAPPORTER 2007

Här presenteras de rapporter som Kulturmiljöavdelningen producerat under året. Rapporterna omfattar bland annat arkeologiska undersökningar och byggnadsantikvariska yttranden och besiktningar. Rapporterna finns tillgängliga i pdf-format på museets webbplats. I rapportregistret finns över 900 rapporter. Ca 70 % av dessa går att ladda ner i pdf-format. Nya rapporter skannas och läggs in kontinuerligt. De kommer också att kopplas till Arkeologisk databas i Norrland (ADIN).

1. Restaurering av putsade fasader, Ytterlännäs kyrka, Kramfors kommun.
2. Restaurering av putsade fasader, Vibyggerå gamla kyrka, Vibyggerå socken, Kramfors kommun.
3. Tillbyggnad av Ådals-Lidens gravkapell, Ådals-Lidens församling, Sollefteå kommun.
4. Arkeologisk undersökning i kursform av gravhög från yngre järnålder och boplatstester från mellanneolitikum i Ramsele socken.
5. Arkeologisk kursundersökning av Raä 19, kapellplats och bebyggelse-lämningar från historisk tid inom projektet Hemsöns historia.

6. Förändring av kor. Inbyggnad av rwc.
Byte av värmesystem.
Grundsunda kyrka, Grundsunda socken, Örnköldsviks kommun.
7. Installation av nytt värmesystem,
Ljustorps kyrka, Ljustorps socken, Timrå kommun.
8. Rapport över undersökning av fångstgrop och stenåldersboplats samt kurs verksamhet och återställningsarbeten av markberedningsskador på fångstgropar i Graninge socken.
9. Arkeologisk undersökning av en huslämning på den skogsfinska gården Raä 165 vid Råsjön, Borgsjö socken.
10. Konvertering av värmesystem, Stöde kyrka, Stöde socken, Sundsvalls kommun.
11. Arkeologisk undersökning av fornlämningarna Raä 2 och 3, Selånger socken, Sundsvalls kommun.
12. Rapportering av inkommet stenmaterial från Bastuloken.
13. Konvertering av värmesystem.
Helgums kyrka, Helgums socken, Sollefteå kommun.
14. Restaurering av kockstapel, Tuna kyrka, Tuna församling, Sundsvalls kommun.
15. Restaurering av sågdammen, Galtströms bruk.
16. Restaurering av östra fasaden, Överlänns kyrka, Överlänns socken, Sollefteå kommun.
17. Restaurering av klockstapeln, Ånge kyrka, Borgsjö och Haverö kyrkliga samfällighet, Ånge kommun.
18. Restaurering av fasader och stigport, Sidensjö kyrka, Sidensjö socken, Örnköldsviks kommun.
19. Särskild arkeologisk utredning inför planerad byggnation av fritidshus.
20. Särskild arkeologisk utredning i Runsvik, Raä 335 Tuna socken.
21. Restaurering av grund och stomme, Barsvikens salteri, Skedom 2:28 Häggdånger socken.
22. Särskild arkeologisk utredning med anledning av en planerad byggnation intill domkyrkan.
23. Dokumentation av skador inom Kakuböles gamla tomt, Arnäs socken.

Kulturmiljöavdelningen har hela länet som arbetsfält. Här visas spridningen av arkeologiska, byggnadsantikvariska och konserveringsuppdrag.

Föremål och konservering

NYFÖRVÄRV

Länsmuseet har tagit emot en tavla målad av Carl Johansson 1929. Oljemålningen har Härnösandsmotiv med titeln "Utsikt över södra sundet". Tavlan är en gåva testamenterad efter Astrid Broman.

Landskapsmålaren Carl Johansson (1863-1944) var född i Härnösand men flyttade vid unga år till Stockholm. Han utbildades

sig vid Konstakademin och reste sedan som så många andra konstnärer till Frankrike. Under 1920-och 30-talen tillbringade Carl Johansson somrarna i övre Ångermanland, som vid den tiden var ett centrum för några av dåtidens mera kända svenska landskapsmålare. Murberget har sedan tidigare ett tiotal målningar av Carl Johansson i samlingarna.

VÅRD OCH KONSERVERING

182 föremål ur museets samlingar har vårdats eller konserverats under året. Ur depositionssamlingen har 20 föremål konserverats, bland annat fem medeltida madonnaskulpturer, ett medeltida altarskåp från Sänga kyrka, fyra 1700-talspyramider från Härnösands domkyrka och från Sättna kyrka. I basutställningen Möte mellan älvorna har föremålen gått igenom, fotograferats och fått nya monteringar. Dessutom har föremål inlånade till utställningar skadeinventerats.

GODA RÅD

Tillsammans med Härnösands stiftshistoriska sällskap har en temadag runt kyrkliga inventarier anordnats. En halvdagskurs på temat "Hantering av ömtåliga material och föremål vid utställningar" har hållits i samarbete med ABM. Dessutom har konservatorerna bistått med rådgivning till museer, hembygdsföreningar, kyrkoförsamlingar och privatpersoner.

KONSERVERINGSUPPDRAG

- Murberget har varit generalentreprenör vid konservering och målningsarbeten i Dals kyrka.
- Fyra medeltida föremål från Marviksgrunnans kapell har konserverats och stöldsäkrats.
- Ett triumfkrucifix och två kyrkoskulpturer från Norrbo kyrka har konserverats och stöldsäkrats.
- Kolonner under läktaren och

altaruppsatsens fundament har konserverats i Nätra kyrka.

- En läktarbarriär har konserverats i Sidensjö kyrka.
- Ett altarskåp och fem medeltida kyrkoskulpturer har konserverats för Njurunda kyrka.
- I Sollefteå kyrka har en predikstol, en altaruppsats och en Madonnaskulptur konserverats.
- Ett antal mindre inventarier har konserverats på uppdrag av Haverö kyrka, Galtströms kapell, Ullångers kyrka, Alnö gamla kyrka och Härnösands kommun.
- Fyra oljemålningar på duk har konserverats på uppdrag av privatpersoner.
- Fem oljemålningar har konserverats på uppdrag av Konstnär Bengt Lindström AB.
- Arkitekturbundet måleri har konserverats i entrén till Hedbergsska huset i Sundsvall.
- Konserveringsprogram har upprättats för ett 60-tal föremål på uppdrag av Härnösands stift.
- Åtgärdsprogram för interiört måleri och inventarier har upprättats för Tuna kyrka.
- En klimatmätning har utförts och utvärderats i Nordingrå kyrka.

Arkiv och dokumentation

NYFUNNET MANUSKRIFT

I Murbergets arkiv finns många spännande dokument. Men att hitta något så ovanligt som originalanteckningarna till "En sannfärdig berättelse om trolldomsväsendet" av Jöns Hornaeus i museets arkivbestånd är något mycket märkvärdigt. Originalen på Kungliga Biblioteket i Stockholm har hitintills varit den främsta källan i forskningen om 1600-talets häxprocesser i Sverige.

Texten, som daterar sig till första hälften av 1700-talet, innehåller uppgifter om de avrättade, berättelser från efterlevande samt beskrivningar över hur tron på Blåkulla och trolldom tog sig uttryck under hysterin. Delar av texten är överstruken och man kan anta dessa inte återfinns i exemplaret på KB.

Manuskriptet innehåller även avskrifter av protokollen från de rättegångar som hölls på gästgivaregården i Hammar 1674 och som ledde till den största massavrättningen i fredstid i vårt land när 65 kvinnor miste livet.

Det digra arbetet att renskriva och analysera den svårtolkade texten återstår. Manuskriptet är konserverat och skannat och finns tillgängligt för den intresserade allmänheten och historieforskningen. Ett

av manuskriptets två delar finns nu till allmän beskådan i Murbergets fasta utställning, "Syn för sägen".

SÄKER FÖRVARING

Ullångers hembygdsförening är i först länet med att anta erbjudandet om förvaring av bilder på Murberget. Strax före jul levererade de 100 000 -tals glasplåtar och filmer från 1930- och 40-talen. Det var när arkivet i Åvike herrgårds ena flygel tömdes som idén väcktes om att erbjuda hembygdsföreningarna den här möjligheten.

DOKUMENTATION AV MELODISCHLAGERFESTIVALEN

Ett uppdrag av det lite ovanligare slaget genomfördes av två medarbetare under våren när Melodifestivalen i Örnsköldsvik dokumenterades. Det var Nordiska museet som bett om hjälp med att genomföra vad etnologer kallar en deltagande observation. För en fotograf och en antikvarie rörde det sig om tre dagar av aktiv närvaro med sikte inställt inte bara på scenframträdande och scenkläder, utan lika mycket på publiken, deras kläder och samtal kring arrangementet. Det insamlade materialet mynnade efterhand ut i en rapport i text och bild som lämnats över till ansvarsmuseet i Stockholm.

Databaser och IT

NY SÖKTJÄNST

När museets nya webbplats öppnade, blev det också möjligt att på ett helt nytt sätt att söka i museets samlingar. Det går nu att samtidigt söka bland fotografier, föremål, folkminnen och rapporter. Ytterligare en finess är att det går att söka via en karta över länet, en bra ingång för den som vill få information från ett visst område. Den fungerar också bra för den som vill gå på upptäckt i museets samlingar, eftersom motivordlistorna ger en överblick över vad som finns i databaserna. Dessutom är sökfältet är förenklat, nu finns ett enda fält där det är möjligt att skriva flera ord efter varandra. Söktjänsten blev snabbt populär och är den i särklass mest besökta delen av museets webbplats. Tjänsten är utvecklad inom ramen för KMM-projektet.

KULTURARVS-IT DIGITALISERAR KULTURARVET

Personalen på Kulturarvs-IT arbetar med att digitalisera kulturarvet. Till exempel med att föra över rapporter, fotografier och handskrivna dokument till digital form så att de går att ta del av på museets webbplats.

Kulturarvs IT består av 5 assistenter och en arbetsledare. I drygt ett år har de arbetat med att skanna av underlagsmaterialet till de arkeologiska fornminnesinventerin-

gar som gjorts i länet. Det rör sig om över 36 000 dokument vilket är en oerhörd presentation. Materialet som lånats upp från Riksantikvarieämbetet i Stockholm innehåller utdrag från böcker, rapporter, tips och mycket annat. Tack vare Kulturarvs-IT finns det nu åtkomligt här på Murberget vilket är en del i arbetet med att öka tillgängligheten för allmänhet och forskare.

DATORUTRUSTNING

Länsmuseets datapark bestod vid årsskiftet av 72 datorer, 6 servrar samt 17 skrivare varav 11 är kopplade till nätverket. Under året har investerats i 8 datorer, 2 server samt 2 färglaserskrivare.

Ny söktjänst på museets webbplats.

Kommunikation

EN NY GRAFISK PROFIL

I början av 2007 togs beslut om en ny grafisk profil för museet och att Murberget tas tillbaka som namn på verksamheten. De färger, former och typsnitt som på bästa sätt ska förmedla bilden av vad länsmuseum står för är definierade i en grafisk manual. Detta innebär att förnyelsearbetet kring länsmuseumets kommunikation har tagit ett stort kliv framåt.

KVALITET, KOMMUNIKATION OCH MOD

För att uppnå kostnadseffektivitet och genomslagskraft i arbetet med kommunikation är det viktigt att inte stanna vid form och färg. Då krävs också att strategiska planer görs upp för hur arbetet skall bedrivas och vad Murberget menar med orden som definierar verksamheten: kvalitet, kommunikation och mod.

PERSONLIGT TILLTAL

I slutet av september lanserades den nya profilen och flaggorna med den nya logotypen vajade för vinden på bergets topp. Då fanns också ett koncept för bilder och språkbruk framtaget. Detta gav sig tillkännan inte minst i affischer och annonser med personligt tilltal och generösa bilder. Då öppnade också en ny webbplats, utvecklad inom ramen för KMM-projektet. Webbplatsen har fokus på bred tillgänglighet i språk och teknik och med nya funktioner för

kommentarer, frågor och möjligheter att söka i samlingarna.

MURBERGETS MAT OCH KAFÉ

I samband med den nya grafiska profilen har kaféet bytt namn från Kafé Strömkarlen till Murbergets mat och kafé.

Världens största
Bengt

Se Bengt Lindströms
målningar "Asagudar".

Nu heter vi det alla säger, Murberget
Ny webbplats

Murberget, Härnösand
öppet tis-sön 11-17
butik, mat & kafé, tfn 0611-886 00
FRI ENTRÉ www.murberget.se

m murberget
Länsmuseum Västernorrland

Profilannonser som togs fram i samband med lanseringen av nya profilen.

Hemslöjdskonsulenterna

På Murberget finns hemslöjdskonsulenter för både hård och textil slöjd. De har till uppgift att väcka intresse för, främja och förmedla kunskap om länets slöjd. De samarbetar med myndigheter, skolor, hemslöjdsföreningar, museer, studieförbund, enskilda slöjdare och formgivare. Samarbetet sker även över läns- och landsgränser, och större slöjdmanifestationer är regelbundet återkommande.

"SOL UTE SOL INNE"

I samarbete med Textilarkivet Västernorrland har sommarutställningen "Sol ute sol inne – broderade bonader för lyst och minne" planerats och visats. I utställningen som visades på Textilarkivet kunde man se 120 bonader från sekelskiftet fram till cirka 1950-talet.

SLÖJDKLUBBAR FÖR BARN

2007 fanns det tio slöjdklubbar för barn i länet. Under året har hemslöjdskonsulenterna skött administrationen, fortbildat handledare och samordnat länets klubbar. Ett slöjdklubbsläger anordnades i Resele i augusti. Där deltog 22 barn, 4 föräldrar och 8 handledare.

TVÅ FÄRGSTARKA KVINNOR

Sedan några år tillbaka har museet utvecklat moderna produkter inspirerade av gamla mönster. Fokus har legat på mäter-

stickerskan Märta Stina Abrahamsdotter och Brita Kajsa Karlsdotter som skapade Anundsjösömnen. Under året har arbetet uppmärksamrats både i Sverige och utomlands. Bland annat har två artiklar publicerats i den amerikanska tidskriften PieceWork och produkter har lånats ut till en utställning i Japan. I boken "Brita Kajsa Karlsdotter – mönsterskaparen från Anundsjö" som givits ut under året finns mönster och stygnbeskrivning – men också historien om Brita Kajsa.

EN UTSTÄLLNING AV SVEP PLANERAS

I projektet "Svepsjäl – Sveptechnik" samarbetar Murberget med Jämtland och Västerbotten. Projektet ska resultera i en vandringsutställning under hösten 2008. I augusti träffades slöjdare och konsulenter på Murberget. På programmet stod föreläsningar och ett studiebesök i museets samlingar.

ABM Resurs

VAD ÄR ABM RESURS?

ABM Resurs är ett samverkansinitiativ som ägs och drivs av Landsarkivet i Härnösand, Länsbiblioteket Västernorrland och Murberget, Läns museet Västernorrland, med stöd av Landstinget Västernorrland. Verksamheten startade i januari 2003 och är sedan dess lokaliserad till Murberget. ABM Resurs kommunicerar sin verksamhet främst via sin webbplats som under 2007 har haft nära 4 000 besökare. E-postlistan ABM-Y har idag cirka 200 prenumeranter.

NÄTVERK, SEMINARIER OCH KONFERENSER

En mycket viktig del av verksamheten vid ABM Resurs är att erbjuda kompetensutveckling och skapa mötesplatser för framförallt anställda inom ABM-sektorn i länet. ABM Resurs har under 2007 anordnat 12 kurs- eller konferensdagar med sammanlagt cirka 500 deltagare. Under året har ämnen som att skriva lättläst svenska, arkivfrågor, ämnesord och presentationsteknik avhandlats.

ACCESS

ABM Resurs har under året haft accessmedel för att samordna alla accessprojekt i länet och för att bistå dem med fortbildning. En välbesökt konferens och mäs sa om Access ur aspekterna tillgängliggörande, sysselsättning och samverkan genomför-

des på läns museet och sambiblioteket under två dagar i oktober.

Institutionerna bakom ABM Resurs driver även länsportalen Kulturarv Västernorrland. Genom bidrag från Access har portalgruppen tillsammans med KMM fått möjlighet att utveckla portalen, som under året har byggts om och fått bättre sökmöjligheter. Den nya portalen kommer att lanseras i början av 2008.

EFTERKRIGSTIDENS MILJÖER OCH MINNEN

Sedan 2005 uppmärksammas efterkrigstidens miljöer och minnen i Västernorrland i form av en informationskampanj. Kampanjen drivs av institutioner inom ABM Kulturarv. Projekten har ekonomiskt stöd från länsstyrelsen. Utställningar, foldrar, seminarier, guidade turer är exempel på aktiviteter som genomförts.

PUBLIKATIONER OCH NÄTVERK

ABM Resurs var under årets första del involverade i arbetet med länets strategiska kulturarvsprogram Kulturarv nu. Under våren gav ABM Resurs ut skriften "Orientera dig om Bondsjö och Säbrå". Skriften distribuerades med det så kallade Naturpasset och den togs fram i samverkan med Härnösands orienteringsklubb.

FORUM MUSEUM

Seminarie-serien Forum museum riktar sig främst till anställda inom museisektorn, men arrangemangen och nätverket är öppet för alla med intresse för de ämnen som tas upp. Fokus för nätverket är att erbjuda möten för diskussioner och kompetensut

veckling. Tre Forum Museum anordnades under året: Ett Norrland – fem Norrland, BAM (ABM)-portaler i Tyskland samt Konstnärliga perspektiv på samlingarna.

IT-samordnare Christian Bajomi och fotografen Samir Hussein i aktion under Accessmässan på Murberget.

Besöksstatistik

	2007	2006	2005	2004
MUSEIBYGGNADEN	83 966	93 983	93 422	96 327
SKOLVERKSAMHETEN				
Buss på museet	925	1070	1907	1738
Övriga visningar för barn	3737	4970	5001	3712
Uppsökande verksamhet	1160			
Weberkvartetten	540			
FRILUFTSMUSEET MURBERGET				
Handelsboden	5218	3951	5482	5093
Kägelbanan	–	1277	1679	2900
Murbergskyrkan	3889*	–	2500	3900
Skolan	–*	786	1022	4300
Smedstorpet	3098	3803	2996	4500
Prästgården	3920	1950	2633	2050
Rådhuset	2450	2182	1757	–
Ångermanlandsgården	2836	–	–	–
PROGRAMVERKSAMHET	13 950	13 700	13 500	13 125
ULVÖ GAMLA KAPELL	6624	9227	7714	10 335
GAMMELGÅRDEN	1770	1612	1517	1840
SUMMA	134 083	138 511	141 130	149 820
HEMSIDAN				
Antal besök	129 256	96 372	81 718	66 347
Antal sidvisningar	650 996	356 854	–	–

Kommentar:

*Siffrorna för Murbergskyrkan är en sammanslagning av antalet besökare i kyrkan och skolan eftersom samma guide arbetade i bägge miljöerna.

Statistiken för Friluftsmuseet Murberget, Ulvö gamla kapell och Gammelgården bygger på information från de guider som arbetar på anläggningarna sommartid. Ambitionen är att så många av museets miljöer som möjligt ska vara öppna och tillgängliga för besökare. På grund av besparingar har dock antalet guider i verksamheten blivit färre. Detta har i sin tur lett till att miljöerna är bemannade i mindre utsträckning än tidigare. Det är därför svårt att jämföra siffrorna från år till år. Det är också svårt att jämföra siffrorna mellan de olika byggnaderna på friluftsmuseet eftersom bemanningen varierar från fall till fall.

Fri entré. www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-17
Butik, mat & kafé, tfn 0611-886 00

 murberget
Länsmuseet Västernorrland